

Natuurplatform Zwolle (NPZ)

Secretariaat p/a Milieuraad Zwolle, Goertjesweg 3, 8013 PA Zwolle. Telefoon: 06- 19869323
E-mail: natuurplatformzwolle@milieuraadzwolle.nl, www.milieuraadzwolle.nl

Aan gemeente Zwolle
Projectteam Stadsbroek en IJsselvizier
Via stadsbroekenijsselvizier@zwolle.nl

Zwolle, 13 maart 2023

Voorwoord

De gemeente Zwolle is een verkenning gestart over de toekomst van Stadsbroek en IJsselvizier. De verkenning gaat over welke bijdrage deze plekken kunnen leveren in de ontwikkeling van Zwolle. De gemeente vraagt de inwoners van Zwolle, omwonenden van de gebieden, jongeren, ondernemers, organisaties en andere belanghebbenden om hun mening.

Het Natuurplatform Zwolle maakt ook gebruik van deze gelegenheid. We bepleiten voor beide gebieden een natuurbestemming als weidevogellandschap. Allereerst bieden wij verzamelde achtergronden aan om dit te onderbouwen. Vervolgens blikken we vooruit op welke wijze dit tot een uitgewerkt plan kan leiden.

Inmiddels hebben wij kennisgenomen van diverse ideeën, onder andere van bewoners van Stadshagen, die logischerwijs zeer betrokken zijn bij de ontwikkelingen rond hun directe leefomgeving. Onze eerste indruk is verheugend: een groot aantal van die ideeën betreft ook een voorkeur voor een natuurlijke ontwikkeling. We werken graag samen met andere betrokkenen en belanghebbenden aan zo'n ontwikkeling.

*Natuurplatform Zwolle
Hans de Graad, voorzitter*

Samenvatting

Weidevogellandschap, broodnodig voor vogels, voor ons en onze kinderen.

"Broek" betekent 'vochtig laagland, moerassig gebied. In Nederland is dit landschapstype (half-natuurlijk grasland) sinds 1900 met 93% in oppervlakte afgenomen. Alleen al dit feit is reden voor behoud én verbetering (zo nodig ook: herstelmaatregelen) ervan in Stadsbroek en IJsselvizier. Daarbij sluit dit bij alle ambities voor natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, zoals deze zijn beschreven in de Omgevingsvisie.

- Zowel Stadsbroek als IJsselvizier liggen in Nationaal landschap IJsseldelta met hoge landschappelijke waarden.
- Aan IJsselvizier worden waardevolle natuurwaarden toegekend en in Stadsbroek is ca 30 ha als nieuwe natuur ingericht. Beide gebieden grenzen direct aan Natura 2000.
- Het grootste deel valt binnen de stedelijke hoofdstructuur en daaraan wordt geen bebouwing toegevoegd.
- De gemeente Zwolle streeft naar Brede Welvaart, de hoeveelheid natuur is hiervoor een indicator.
- Inrichting, beheer en onderhoud als vochtig gebied draagt bij aan de klimaatopgave. In de vorm van overloopgebied in de groenblauwe structuur en bij herstel landschapsbiotoop (passend in deltaplan biodiversiteit).
- Water en bodem zijn een sturend principe in de ruimtelijke ordening (opgenomen in coalitieakkoord van huidige kabinet).

Via een beheerplan met de juiste ruimtelijke kaders en samenwerkingen kan dit verder worden uitgewerkt.

Inleiding

Toekomstige invulling van Stadsbroek en IJsselvizier

Stadsbroek en IJsselvizier zijn twee plekken in Zwolle die liggen aan de rand van Stadshagen. De gemeente Zwolle start een verkenning. De verkenning gaat over welke bijdrage deze plekken kunnen leveren in de ontwikkeling en identiteit van Zwolle.

Locatie

Voor deze verkenning richten we ons op de volgende gebieden. IJsselvizier ligt tussen de Zalkerdijk, de N331, de IJssel en de gemeentegrens. IJsselvizier heeft een oppervlakte van ongeveer 35 hectare. Stadsbroek wordt begrensd door de Werkerlaan, de Hasselterdijk en de grens van de gemeente net voorbij de Ruimzichtweg. Stadsbroek is ongeveer 150 hectare groot.

In hoofdstuk 1 geven we een overzicht van relevante achtergronden. In hoofdstuk 2 komen we tot een verdere uitwerking van ons advies.

1- Achtergronden

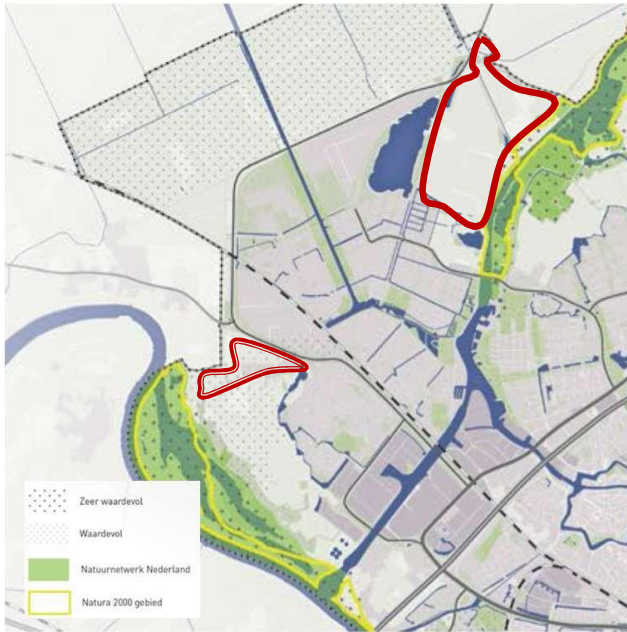
In het Achtergronddocument Stadsbroek en IJsselvizier is veel informatie verzameld. We lichten daar enkele van uit, tevens hebben we aanvullingen.

1.1 Omgevingsvisie: overzicht waarden.

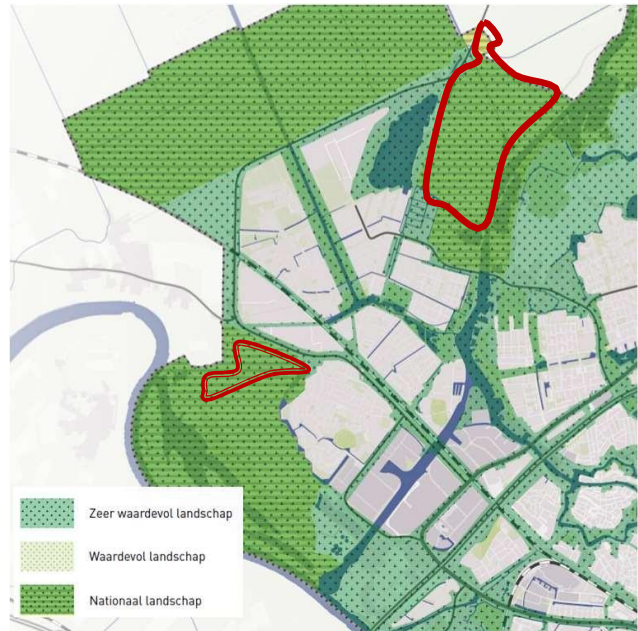
In de Zwolse omgevingsvisie zijn deze gebieden benoemd als Aanvullende ontwikkellocaties. Diverse kenmerken worden aan de hand van kaartjes aangegeven. Zowel de natuurwaarden, landschappelijke waarden, de positie in de stedelijke groenstructuur, als de cultuurhistorische waarden.

Natuurwaarden blz. 48

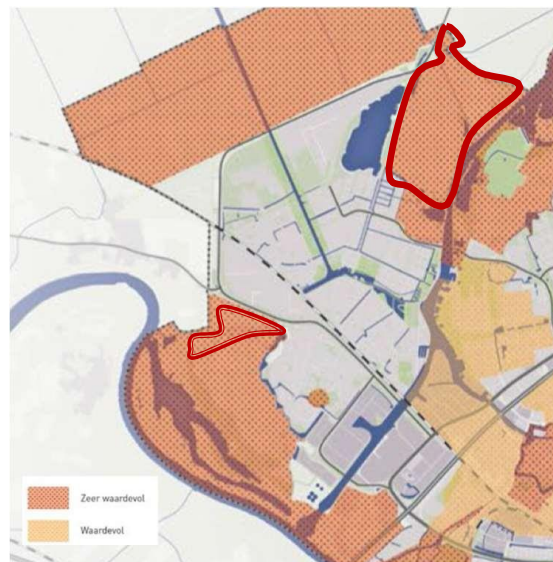
Landschap blz. 49

Stedelijke groenstructuur blz. 52

Cultuurhistorische waarden blz. 54

1.1.2 Omgevingsvisie, opgetelde waarden

De totaal aanwezige waarden per gebied hebben in de volgende tabel samengevat. Dit is bedoeld voor het beeld, immers is het met de beschikbare informatie niet goed mogelijk waarden onderling te vergelijken door middel van nader gewogen getallen.

	Natura-2000	Natuurwaarden zeer waardevol	Natuurwaarden waardevol	Landschapswaarden zeer waardevol	Landschapswaarden waardevol	Nationaal landschap	Hoofdgroenstructuur	Cult. hist. - zeer waardevol	totaal
Ijsselvizier	Grenzend aan – 1	-	1	Zie nationaal landschap	Idem	2	1	2	7
Stadsbroek	Grenzend aan - 1	-	Rondom stadskolk 0,5	Idem	Idem	2	1	2	6,5
ZAS blz 59	In stadsbroek – noodventiel voor de groenblauwe structuur en overloopgebied in extreme situaties								
Vraag	Hoe verhouden deze huidige waarden zich tot de gewenste waarden (als vertaling van de topambitie van de omgevingsvisie: “het behouden en beschermen van cultuurhistorie, biodiversiteit en landschap als belangrijke fysieke waarden.								

1.1.3 Potentiële (natuur)waarden.

Naast de bestaande waarden is het goed om ook aandacht te besteden aan potentie. Voor natuur wordt daar aandacht aan besteed in de Zwolse natuurwaardenkaart, die momenteel in ontwikkeling is. Omgevingsvisie bladzijde 46: “De komende jaren wordt de natuurwaardenkaart verder uitgewerkt in samenspraak met de Zwolse natuurorganisaties.”

Hierbij wordt naast het voorkomen van beschermde/bedreigde soorten ook gekeken naar de potenties van groengebieden voor de biodiversiteit’.

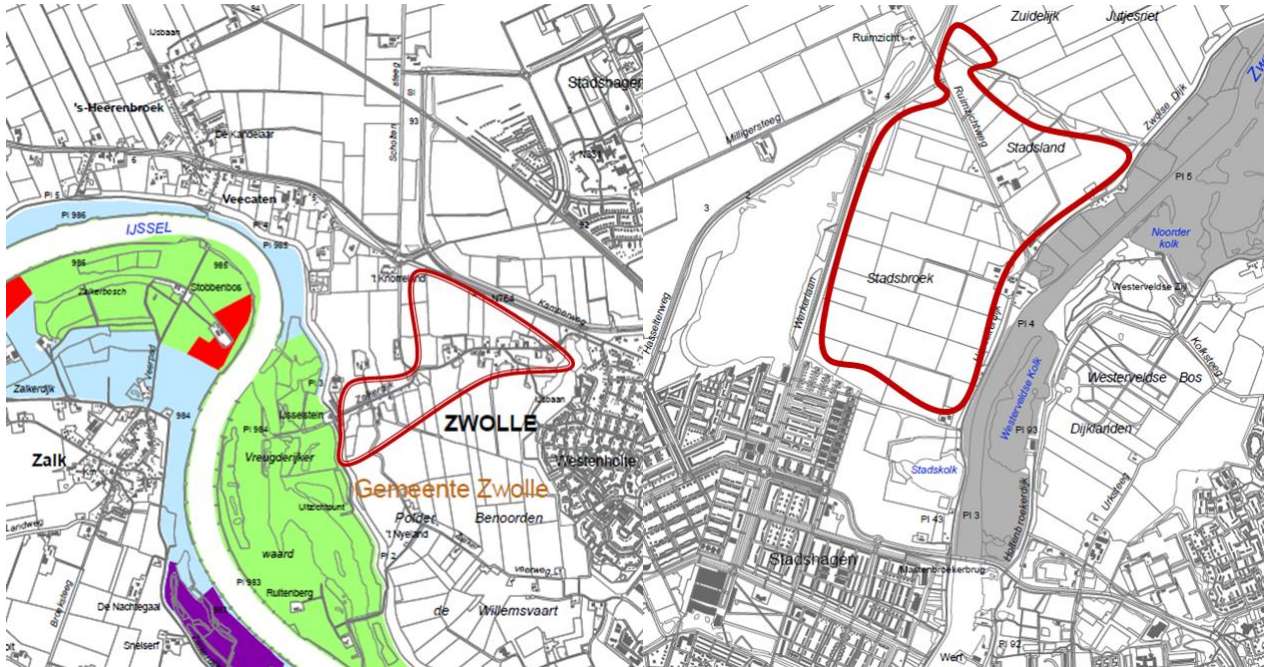
Om de potenties te bepalen is het belangrijk om de aanwezige soorten (flora en fauna) te kennen, tevens de ontwikkeling in waarneming van deze soorten. En de positie van de gebieden in de ecologische structuur. Mogelijkerwijs welke soorten inmiddels zijn verdwenen maar wel weer zouden kunnen terugkeren bij de juiste beheers en inrichtingsmaatregelen. Onze verwachting is dat de Zwolse Natuurwaardenkaart deze inzichten zal verschaffen.

Voor Stadsbroek ontvingen we indicatief informatie van de groep Stadsbroek Natuurlijk over de meerjarige teruggang in waargenomen weidevogels. Deze informatie hebben we naar de gemeente gestuurd om mee te nemen bij de ontwikkeling van de natuurwaardenkaart.

1.1.4. Natura 2000 “Kroonjuwelen van de Zwolse biodiversiteit” [kaartbladen Rijntakken]

Omgevingsvisie blz. 46: Diverse gebieden in de gemeente Zwolle maken onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), waaronder de Natura 2000 gebieden Daarnaast gaat het om gebieden rond Windesheim, De Ruiten en sommige landgoederen. Zowel de Natura 2000 en de NNN-gebieden kennen een beschermingsregime, dat gericht is op het beschermen van de natuurwaarden. Kenmerkend voor het beschermingsregime van de Natura2000- gebieden is dat activiteiten daarbuiten ook getoetst moeten worden op de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden.

De kwaliteit van de natuur in Nederland staat er in het algemeen niet goed voor. Het verlies aan biodiversiteit is enorm. We gaan ervan uit dat dit ook voor de natuur in Zwolle geldt. Een van de belangrijkste oorzaken is het verlies aan leefgebied. Laten we daar waar het kan de ontwikkeling keren in herstel van leefgebieden.

eerste laag: IJssel, Zwarte Water en Vecht

tweede laag: de 'groene vingers'

1.1.5 Nog enkele relevante passages uit de Zwolse Omgevingsvisie

- Blz. 46 - Eén van de geformuleerde topambities is het behouden en beschermen van cultuurhistorie, biodiversiteit en landschap als belangrijke fysieke waarden.
- Blz. 53 – Spelregels hoe om te gaan met fysiek kapitaal; 7. Landschap en natuurwaarden: ingrepen in de fysieke leefomgeving mogen netto kwalitatief niet ten koste gaan van het landschappelijke kwaliteiten, de Zwolse hoofdgroenstructuur en zouden als vertrekpunt de aanwezige natuurwaarden moeten versterken. De natuurwaardenkaart is een belangrijk kader om die afweging te kunnen maken
- Blz. 14. Zwolle kent een ijzersterk 'fundament', een basis om op verder te groeien: de kwaliteiten van de bestaande stad en haar natuurlijke omgeving. Dit zijn de kwaliteiten op het gebied van landschap, cultuurhistorie en biodiversiteit: dit heet het fysiek kapitaal. Centraal staat de ambitie dat Zwolle haar ruimtelijke, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten behoudt en versterkt.
- Blz. 50- De koers is dat de hoofdgroenstructuur in de toekomst behouden blijft, of aangevuld, waar nodig, vanwege het belang voor de gemeente als geheel. Er wordt een terughoudend beleid gevoerd met het toevoegen van nieuwe bebouwing binnen de hoofdgroenstructuur.

1.2 Europees beleid

In de door de gemeente verzamelde achtergronden missen we aandacht voor recent Europees beleid.

A- Algemeen is het EU-beleid erop gericht om vermindering van landschapsareaal tegen te gaan. Logischerwijs heeft dit ook voor Zwolle consequenties. Bij lastige keuzes zullen wat het Natuurplatform Zwolle betreft aanwezige waarden en potenties doorslaggevend dienen te zijn.

B- Europese Biodiversiteitsstrategie (EBS) biodiversiteit 30% van grond- en waterareaal
De Europese Commissie stelt als doel om ten minste 30% van het Europees areaal op land en op zee te beschermen. Dit beleid heeft logischerwijs ook consequenties voor de ruimtelijke keuzes van Zwolle.

1.3 Deltaplan biodiversiteitsherstel

Om het belang van behoud en herstel van biodiversiteit te benadrukken is de gemeente Zwolle partner van het 'Deltaplan biodiversiteitsherstel'. Natuurorganisaties, boeren, burgers, wetenschappers, overheden en bedrijven zetten zich vanuit dit deltaplan samen in voor biodiversiteitsherstel in Nederland'.

Korthedshalve verwijzen wij naar dit door Zwolle ondertekende plan. Stadsbroek en IJsselvizier zijn uitermate geschikt om werk te maken van de ambities uit het Deltaplan.

1.4 Natuur als indicator van brede welvaart

Ambities uit het Zwolse Coalitieakkoord 2022-2026:

“De fysieke en sociale ontwikkeling van de stad moeten in evenwicht zijn. Economische groei is niet het doel. We leggen de focus op de ontwikkeling van de brede welvaart. Het gaat niet alleen om materiële welvaart, maar ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. Dit sluit aan bij de sustainable development goals, waar wij ons als Zwolle aan hebben verbonden.

Natuur is een bestanddeel van en indicator voor brede welvaart. De indicatorwaarde in 2020 per inwoner staat in de afbeelding hieronder weergegeven. Bij een groter aantal inwoners en gelijkblijvende oppervlakte natuur zal de deze score afnemen. En daarmee wordt de bijdrage van natuur aan de brede welvaart alsmaar smaller. Een belangrijke noodzaak en motivatie om de oppervlakte natuur te vergroten (in lijn met EU).

Dit zijn de scores van Zwolle in 2020:

Bron: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/thema> & cbs Statline

natuur- en bosgebieden [natuurgebied per inwoner in ha/1000]

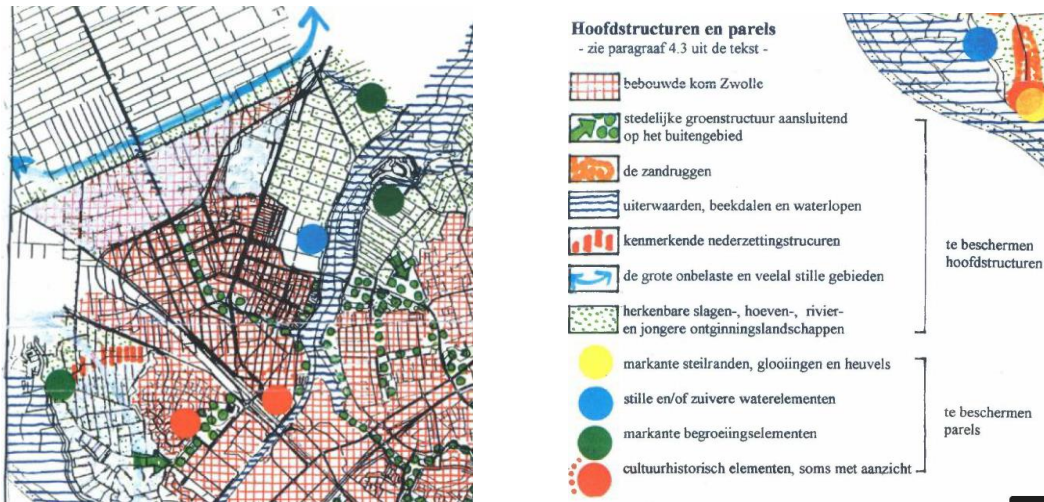
natuur- en bosgebieden [natuurgebied per inwoner in ha/1000]

Prognose - in 2035 144.000 inwoners

1.5 Milieuvisie Buitengebied

De Milieuvisie Buitengebied van de Milieuraad Zwolle blijft een belangrijke bron van informatie over de aanwezige waarden in gebieden, zoals Stadsbroek en IJsselvizier. In samenhang met de verdere omgeving.

1.6 Groeiambities van Zwolle en klimaat- uitdagingen vragen om afgewogen keuzes.

Nog enkele argumenten voor de keuze om deze gebieden ruimte te geven voor natte natuur:

- Natuur krijgt een grotere rol in ruimtelijke ordening; water en bodem zijn sturend. (Bron: coalitieakkoord van kabinet).
- Aantal inwoners in Zwolle neemt toe → Hoeveelheid natuur neemt toe in gelijke tred of zelfs meer (volgens Eu- beleid)
- Locaties IJsselvizier en Stadsbroek niet invullen los van het stedelijk perspectief: alle ambities concrete locaties geven (voorzorgsprincipe).
- Verlies van biodiversiteit sinds 1900 is 85% → Herstel is noodzakelijk – prioriteit geven aan kansrijke locaties.
- Belang van noodventielen voor wateropvang (klimaatadaptatie); en natte gebieden als CO₂-spons (Trouw 6 mei 2022). Hierbij verwijzen wij ook naar de Zwolse ambities op dit terrein, onder andere Omgevingsvisie, paragraaf 5.3, en algemeen de (potentiële) waarde van Stadsbroek en IJsselvizier in het kader van klimaatadaptatie.

Deze belangen zijn zeer groot, korthedshalve laten we het nu bij deze verwijzingen.

1.7 Weidevogels vragen om hulp

(Bron: website Natuurmonumenten)

Situatie

Weidevogels voelen zich thuis in het Nederlandse boerenland. De meest bekende zijn de kievit, de grutto en de scholekster. Weidevogels eten onder andere insecten en halen ook eten zoals wormen uit de vochtige bodem.

Probleem:

De landbouw in Nederland wordt steeds intensiever. Hierdoor groeien er geen kruiden of bloemen meer in de weilanden en groeit er alleen nog gras. Op grasland komen minder insecten af. Weidevogels kunnen daardoor moeilijker aan voedsel komen. De boeren maaien het grasland voor voer voor de koeien in de wintermaanden. De maaimachine kan de nesten van de weidevogels kapot maken. Weidevogels halen hun eten ook uit de vochtige bodem. Het waterpeil in veel gebieden is verlaagd, zodat zware landbouwmachines niet in de bodem zakken. Dat zorgt voor een hardere bodem en maakt het voor de vogels lastig om voedsel uit de grond te halen.

2- Voorstel: Weidevogellandschap, broodnodig voor vogels, voor ons en onze kinderen

“Broek” betekent ‘vochtig laagland, moerassig gebied. In Nederland is dit landschapstype (half-natuurlijk grasland) sinds 1900 met 93% in oppervlakte afgenomen. Alleen al dit feit is reden voor behoud én verbetering ervan in Stadsbroek en IJsselvizier. Daarbij sluit dit bij alle hiervoor genoemde ambities rond natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

2.1. Wat is er nodig voor florerend weidevogellandschap?

(Bron: Natuurmonumenten, en andere)

Belangrijk zijn gebieden waar eten is voor weidevogels en waar ze hun jongen kunnen grootbrengen. Met kruidenrijk grasland, want dat is aantrekkelijk voor insecten. Zij weren predatoren uit het gebied, bijvoorbeeld door het verwijderen van struiken waarin natuurlijke vijanden van weidevogels kunnen schuilen. Maaien gebeurt later in het seizoen, zodat kuikens voedsel en een schuilplaats vinden.

Het is belangrijk dat de landbouw een nieuwe richting inslaat. Dit is mogelijk als de landbouw geen schade aanbrengt aan de natuur, maar haar juist aanvult. Steeds meer boeren zetten zich in om de vogels in hun weilanden te behouden. Bijvoorbeeld door rekening te houden met de nesten of pas later in het seizoen te maaien. Zo kunnen weidevogels ongestoord broeden en hun jongen veilig grootbrengen.

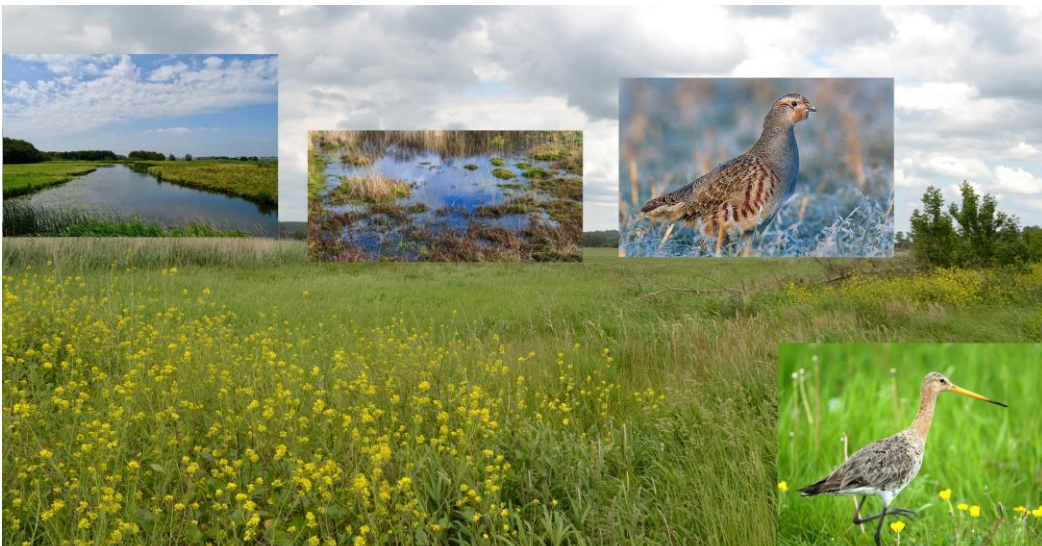
Waterschappen en overheden kunnen tijdelijk het grondwaterpeil in landbouwgebieden verhogen. Er ontstaan dan diepe plassen op het land, waar de grutto, de Kievit en de tureluur graag slapen. Als de plas is opgedroogd, vinden ze er ook eten. Daarbij is het belangrijk het water open te houden, niet te laten dichtgroeien.

2.2 Hoe verder?

Natuurplatform Zwolle vraagt om een uitgewerkt scenario, zodat er door de gemeenteraad een onderbouwde keuze kan worden gemaakt om Stadsbroek en IJsselvizier in deze richting de ruimte te geven. We bieden hierbij aan om mee te blijven denken, samen met alle verdere betrokkenen en belanghebbenden.

Ons Manifest Duurzaam Zwolle 2022-2026 (en 2050) - 'Waarmaken en waarnemen, ten behoeve van Collegeprogramma 2022 – 2026 (maart 2022) geeft verder diverse handreikingen voor het daadwerkelijk borgen van het behalen van gewenste resultaten binnen de groene en duurzame thema's.

Toekomstbeeld!

Alle foto's afkomstig van www.wikipedia.nl